

Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond inom ramen för nästa fleråriga budgetram 2028–2034

Remiss från Finansdepartementet
Remisstid den 23 januari 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Europeiska kommissionen föreslår att en Europeisk konkurrenskraftsfond (EKF) inrättas från år 2028. Fonden samlar flera befintliga EU-program inom forskning, innovation, digitalisering, energi, klimat, rymd, hälsa, säkerhet och försvar i ett gemensamt ramverk. Syftet är att stärka EU:s konkurrenskraft genom mer samordnade investeringar och snabbare beslutsprocesser. Förslaget innebär samtidigt att kommissionens roll i styrningen förstärks och att medlemsstaternas direkta inflytande minskar.

Finansdepartementet har remitterat förslaget till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret tillstyrker övergripande förslaget till Europeiska konkurrenskraftsfonden och välkomnar ambitionen att samla flera program i ett mer sammanhållet ramverk för strategiska investeringar. För att reformen ska få önskad effekt framhåller kontoret samtidigt ett antal förutsättningar som är viktiga för lokala och regionala aktörer.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag välkomnar Europeiska kommissionens ambition att samla flera program i ett mer sammanhållet ramverk för strategiska investeringar. Ett sammanhållet ramverk som täcker hela utvecklingskedjan från forskning till tillämpning kan skapa goda förutsättningar för integrerade satsningar i storstadsregioner med etablerade forsknings- och innovationsmiljöer.

För Stockholms stad är EU-finansiering ett viktigt verktyg för utveckling, sammanhållning och den gröna omställningen. Men för att vi fullt ut ska kunna ta tillvara möjligheterna vill jag framhålla ett antal förutsättningar som är viktiga för lokala och regionala aktörer.

Förslaget om en ny konkurrenskraftsfond (EKF) innebär en mer centraliserad styrningsmodell. För att inte riskera att lokala perspektiv förbises eller att kommuner och regioner får försämrade möjligheter att delta effektivt är det särskilt viktigt att Sverige säkerställer ett aktivt inflytande i beredande organ. Även lokal och regional kompetens bör involveras i den nationella beredningen, särskilt i frågor som rör urban utveckling, innovation och stora infrastruktursatsningar.

Det finns även behov av en nationell övergångsstrategi när flera befintliga program ersätts eller integreras i EKF för att undvika finansieringsglapp.

Slutligen vill jag betona behovet av tydlig nationell vägledning kring medfinansiering och ansvarsfördelning. Förutsägbarhet i finansieringsflöden och medfinansieringskrav är avgörande för planering i kommuner och regioner. Jag vill även betona att satsningar inom EKF inte får ske på bekostnad av andra program som är viktiga för lokal och regional utveckling.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Stockholm den 21 januari 2026

Karin Wanngård

Bilaga

Remiss - Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond inom ramen för nästa fleråriga budgetram 2028–2034, dnr KS 2025/1341-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Europeiska kommissionen föreslår att en Europeisk konkurrenskraftsfond (EKF) inrättas från 2028. Fonden samlar flera befintliga EU-program inom forskning, innovation, digitalisering, energi, klimat, rymd, hälsa, säkerhet och försvar i ett gemensamt ramverk. Syftet är att stärka EU:s konkurrenskraft genom mer samordnade investeringar och snabbare beslutsprocesser. Förslaget innebär samtidigt att kommissionens roll i styrningen förstärks och att medlemsstaternas direkta inflytande minskar.

Fondens inriktning och mål

EKF omfattar hela kedjan från forskning och innovation till industriell tillämpning samt satsningar på digital och fysisk infrastruktur och kompetensförsörjning. Insatserna organiseras i fyra politikområden:

- ren industriell omställning,
- hälsa, bioteknik, jordbruk och bioekonomi,
- digital omställning och cybersäkerhet, samt
- resiliens, beredskap, säkerhet, försvar och rymd.

Strukturen syftar till att motverka fragmentering och möjliggöra mer strategiska investeringar.

Genomförande och styrning

Förordningen innebär en ny och mer centraliserad styrningsmodell. Till skillnad från Horizon Europe, där medlemsstaterna godkänner arbetsprogrammen¹, får kommissionen mandat att själv utforma och anta arbetsprogram genom genomförandeakter enligt artiklarna 14 och 83. Kommissionen preciserar därmed även hur förordningen ska tillämpas i praktiken, exempelvis urvalskriterier, ansökningsprocesser och administrativa regler.

Prioriteringar fastställs årligen inom ramen för EU:s budgetprocess. Detta ger flexibilitet men minskar framförhållningen för aktörer på nationell och lokal nivå. Kommissionens operativa roll stärks ytterligare genom förenklade beslutsprocesser och minskad användning av externa experter. Genomförandet kan därmed gå snabbare, men medlemsstaternas inflytande utövas i huvudsak via kommittéförfarandet i artikel 83.

Arbetsprogrammen kan även bidra till InvestEU-instrumentet (artikel 15), vilket förstärker den centrala budgetstyrningen.

Relation till andra program

¹ Arbetsprogrammen i Horizon Europe anger vilka utlysningar som kommer de närmaste åren, med teman, budgetar och tidsplaner för forsknings- och innovationsprojekt.

Fonden ersätter eller integrerar flera befintliga EU-program, såsom LIFE, Digital Europe, EU4Health, InvestEU och delar av Horizon Europe. Detta kräver en tydlig nationell övergångsstrategi för att säkerställa kontinuitet och undvika finansieringsglapp när nuvarande strukturer upphör.

Enligt artikel 7.2 ska kommissionen och medlemsstaterna säkerställa samstämmighet mellan EKF och nationella och regionala partnerskapsplaner (NRPP), särskilt avseende gemensamma konkurrenskraftsprioriteringar och strategiska projekt. En sådan samordning är viktig för att stödja aktörer på lokal och regional nivå när program ersätts eller omformas.

Stödberättigade aktörer

Stöd kan ges till företag, offentliga organisationer, universitet, forskningsinstitut, civilsamhälle och internationella organisationer. Arbetsprogrammen kan precisera ytterligare kriterier och undantag. Förordningen anger även att så kallade EU-företrädeskriterier (EU-preference, artikel 10) kan tillämpas i vissa insatser, vilket innebär att delar av fonden kan riktas till aktörer eller värdekedjor med huvudsaklig bas inom EU.

Uppföljning, rapportering och undantag

Fonden omfattas av gemensamma regler för uppföljning, rapportering och utvärdering. Förordningen innehåller även nya undantagsbestämmelser som kan användas när en åtgärd bedöms ligga i tvingande allmänintresse (overriding public interest) enligt artiklarna 2 och 20, det vill säga när den anses ha ett tydligt och betydande bidrag till EKF:s politiska mål. I sådana fall kan snabbare förfaranden och förenklade dokumentationskrav tillämpas för att påskynda strategiskt viktiga satsningar.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 december 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning av synpunkter

Stadsledningskontoret tillstyrker övergripande förslaget till Europeiska konkurrenskraftsfonden och välkomnar ambitionen att samla flera program i ett mer sammanhållet ramverk för strategiska investeringar. För att reformen ska få önskad effekt framhåller kontoret samtidigt ett antal förutsättningar som är viktiga för lokala och regionala aktörer.

Kontoret betonar särskilt behovet av tydliga och förutsägbara arbetsprogram, eftersom den nya styrningsmodellen innebär kortare planeringshorisonter och ett minskat direkt medlemsstatsinflytande. Det är centralt att Sverige säkrar representation i beredande organ och att lokal och regional kompetens involveras i den nationella beredningen.

Vidare behövs en nationell övergångsstrategi när flera befintliga program ersätts eller integreras i EKF. Samordningen med NRPP och framtida forsknings- och innovationsprogram måste tydliggöras för att undvika finansieringsglapp. Kontoret framhåller också vikten av transparenta urvalskriterier, tydliga villkor för samfinansiering och rättssäkra riktlinjer för de undantag och snabbspårsförfaranden som införs i förordningen.

Ställningstaganden

Artikel 3–5 – Fondens mål, tillämpningsområde och politikområden

Stadsledningskontoret tillstyrker ambitionen att samla flera program i ett gemensamt ramverk och ser positivt på att EKF täcker hela utvecklingskedjan från forskning till tillämpning. Detta skapar goda förutsättningar för integrerade satsningar i storstadsregioner med etablerade forsknings- och innovationsmiljöer. Kontoret betonar dock att fondens breda tematiska omfattning ställer stora krav på tydliga prioriteringar i arbetsprogrammen för att svenska och lokala aktörer ska kunna delta effektivt.

Artikel 7–8 – Arbetsprogram, prioriteringar och planeringsprocess

Stadsledningskontoret tillstyrker den mer sammanhållna styrningen men framhåller att kommissionens ensamrätt att anta arbetsprogram kräver att Sverige säkerställer ett aktivt inflytande i beredande organ. Kontoret anser att arbetsprogrammen behöver vara tydliga, förutsägbara och kommuniceras i god tid för att möjliggöra lokal och regional planering samt långsiktiga investeringar.

Artikel 10 – Stödvillkor

Stadsledningskontoret framhåller vikten av förutsägbara och transparenta urvalskriterier, särskilt när det gäller strategiska investeringar. Regelverket måste samtidigt utformas så att det möjliggör fortsatt svenskt deltagande i internationella forsknings- och innovationsmiljöer.

Artikel 11–12 – Relation till nationella partnerskapsplaner och samordning

Stadsledningskontoret tillstyrker att EKF ska samordnas med nationella och regionala partnerskapsplaner (NRPP). Kontoret betonar dock behovet av en tydlig nationell övergångsstrategi, då flera befintliga program ersätts eller integreras i EKF. En sådan strategi är nödvändig för att undvika glapp i finansieringen och för att säkerställa att NRPP även framöver kan stödja insatser som faller utanför EKF:s ramar men är viktiga för lokal och regional utveckling.

Artikel 14–15 – Genomförande, styrning och medlemsstaternas roll

Stadsledningskontoret tillstyrker en mer sammanhållen styrning men framhåller att centraliseringen ställer krav på att Sverige säkerställer representation i de organ som anges i artiklarna 14, 15 och 83. Kontoret anser att lokal och regional kompetens bör involveras i den nationella beredningen, särskilt i frågor som rör urban utveckling, innovation och stora infrastruktursatsningar.

Artikel 18–19 – Undantag, snabbspår och rättssäkerhet

Stadsledningskontoret tillstyrker införandet av snabbspårsförfaranden vid åtgärder av tvingande allmänintresse. För att säkerställa rättssäkerhet framhåller kontoret behovet av nationella riktlinjer för upphandling, dokumentation och uppföljning. En enhetlig och transparent tillämpning är särskilt viktig för kommunala och regionala aktörer i större projekt.

Artikel 34–36 – Budget, medfinansiering och finansieringsflöden

Stadsledningskontoret tillstyrker behovet av tydlig nationell vägledning kring medfinansiering. Kontoret understryker att satsningar inom EKF inte bör ske på bekostnad av NRPP eller andra program som är viktiga för lokal och regional utveckling. Förutsägbarhet i finansieringsflöden och medfinansieringskrav är avgörande för planering i kommuner och regioner.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.